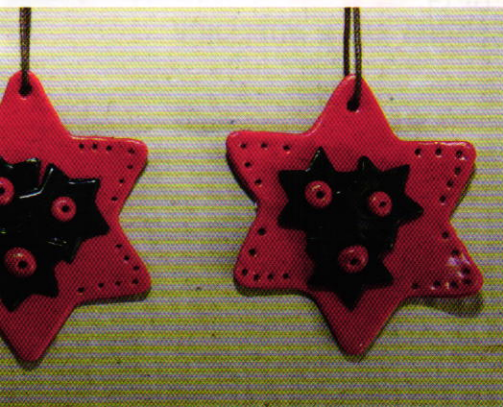

ПРОГРАМА ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО
СЪ-ФИНАНСИРАНА ОТ ИНСТРУМЕНТА ЗА ПРЕДПРИСЪЕДИНИТЕЛНА ПОМОЩ
ССІ НОМЕР 2007СВ16ІР0007

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО - МОСТ КЪМ ОБЩО БЪДЕЩЕ

АКРОНИМ КУЛБРИДЖ ПРОЕКТ 2007СВ16ІР0007-2009-1-53
ДОГОВОР №PD02-29-122/23.06.2011

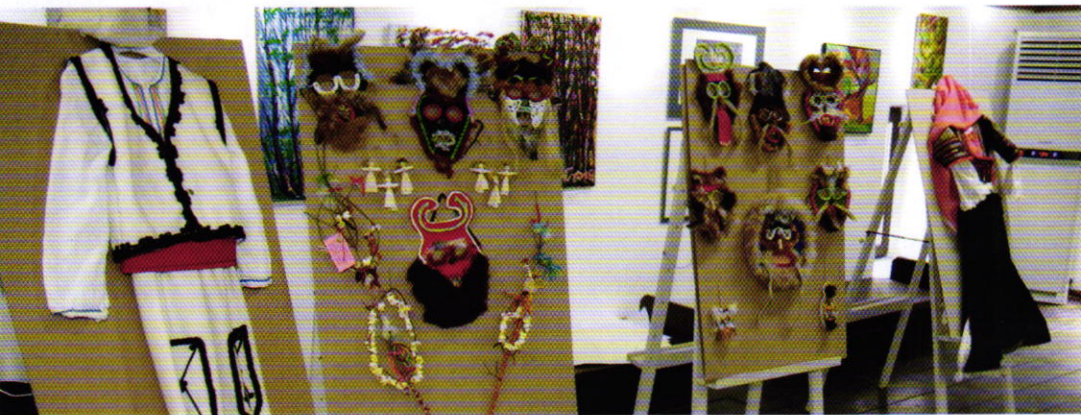
CULTURAL HERITAGE - A BRIDGE TO JOINT FUTURE

PROJECT ACRONYM CULBRIDGEPROJECT 2007СВ16ІР0007-2009-1-53
CONTRACT №PD02-29-122/23.06.2011

10-14 ЯНУАРИ –
РАБОТИЛНИЦА „ВЪЗРАЖДАНЕ НА ЗАНАЯТИТЕ”,
СЕМИНАР И ЧЪРКШОП

JANUARY 10-14
ATELIER “CRAFTS REVIVAL”, A SEMINAR AND A WORKSHOP

18-ТИ ЯНУАРИ –
ИЗЛОЖБА „ВЪЗРАЖДАНЕ НА ЗАНАЯТИТЕ”

JANUARY 18
“CRAFTS REVIVAL” EXHIBITION

Проектът „Културното наследство – мост към общо бъдеще“ е реализиран съвместно от община Дупница и община Крива Паланка в Македония. Той е по Програма Трансгранично сътрудничество и цели цялостното развитие на региона от двете страни на границата чрез дейности, подкрепящи културното взаимодействие. Сред общите цели на проекта са подобряване на културно ориентирани инфраструктури и културния обмен между двете общини, популяризиране на традициите и възраждане на забравените занаяти от миналото, стимулиране на културната идентичност на младото поколение и създаване на условия за развитие на културен туризъм.

The Project “Cultural Heritage - a Bridge to Common Future” is carried out by Dupnitsa municipality in Bulgaria and Kriva Palanka municipality in Macedonia. It is a part of the Transborder Co-operation Program aiming at all-around regional development on both sides of the border through interactive cultural activities. The project focuses on the improvement of the culturally centered infrastructures and the cultural exchange, making traditions popular, reviving lost crafts, encouraging the cultural

identity of the young generation and creating conditions for the development of cultural tourism.

Проектът ще използва като база историческото богатство в региона и едновременно с това ще развива дейностите по неговото съхранение и показване пред все по-широка публика. Целта е разширяването на териториалното сътрудничество в сферата на туризма. Предвижда се обновяване на материалната база чрез реставрация и реновиране на съществуващите галерии и археологически обекти и обмен на културни забележителности. Младите хора ще бъдат мотивирани и чрез използване на интерактивни и модерни подходи в тяхното обучение.

The project's base is the rich historical heritage of the region which is to be preserved and widely popularized for the public at large. It is also aiming at the expansion of the regional co-operation in the field of tourism. Forthcoming activities include renovation and restoration of galleries and archaeological sites and cultural exchange. The young people will be motivated by using modern, interactive methods of teaching.

Именно по проекта „Културното наследство – мост към общо бъдеще“ в рамките на пет дни, община Дупница беше домакин на 10 младежи от Крива Паланка в Македония, заедно с техните преподаватели. Те участваха в работилницата „Възраждане на занаятите“. Учениците изучаваха теоретично и практически традиционното за региона изработване на народни носии, кукерски маски, сурвачки, накити и кукли. В проекта от българска страна бяха ангажирани три занаятчици от областта – Еленка Славова (национални носии, кукери и маски), Теодора Сърбинска (арт кукли) и Бояна Пешева (накити), които целодневно преподаваха на младите хора своите умения.

One of the events included in the project “Cultural Heritage - a Bridge to Common Future” was the visit of ten young people and their teachers from the municipality of Kriva Palanka, Macedonia to the municipality of Dupnitsa. They took part in the Atelier “Crafts Revival” and learnt the theory and practice of making national costumes, mummer (“kuker”)’s masks, jewellery, dolls and decorated well-wishing twigs (“sourvachka”). Three Bulgarian art and craft specialists from the region took part in the project. Throughout the day Elenka Slavova (national costumes, kukeri and masks), Teodora Surbinska (art dolls) and Boyana Pesheva (jewellery) taught their skills to the students.

Гостите за работилницата пристигнаха на 10-ти и разбира се, първата им работа беше да разгледат новия облик на Дупница, заедно с историческите забележителности в града. Домакините от България раз-

казаха на децата любопитни неща за старите занаяти и традициите в общината.

The guests arrived on the 10th and first of all they went sightseeing. Their hosts showed them the modern face and the historical landmarks of Dupnitsa, and told them interesting facts about the old crafts and the traditions of the region.

Богатите рудни находища и останките от неци за топене на желязо свидетелстват за активен живот на тази територия още през Средновековието. През втората половина на XV век, благодарение на стратегическото си значение, градът бързо се разраства и се превръща в стопански и административен център. Според свидетелства от онези времена – градът вече има „100 дюкяна, кафенета и две текета...“. Карагалийският конак и Кервансараят, 13-те джамии, Часовниковата кула, Аракчийският мост, Кадиин мост и Каменният мост, изграждат архитектурния вид на Дупница преди Освобождението. За стопанското развитие на града допринасят най-много занаятите: чифликчийство, джелепчийство, рударство. След Освобождението започва солидно строителство, а градът започва да се увеличава и развива като търговски и занаятчийски център.

The rich ore mines and the remnants of iron melting furnaces are proofs of the thriving life of the inhabitants back to the Middle Ages. Due to its strategic importance the town developed fast and in the second half of the 15th century Dupnitsa became a business and administrative centre. Historical chronicles describe it as having “100 shops, cafes and 2 tekkes (religious muslim centres)”. Karagaliiski konak, Kervansaray, thirteen mosques, The Clock Tower, Arakchijski Bridge, Kadiin Bridge and The Stone Bridge all add up to the multifaceted architecture of the town before the Liberation from the Ottoman Empire. Back then farming, cattle raising and mining were of greatest importance for the development of the region. After the Liberation active construction works took place and the town started growing and expanding as a business and a trade centre.

„Проектът е един от най-важните по Програма Трансгранично сътрудничество, които Дупница реализира напоследък. Сътрудничеството ни с Крива Паланка по отношение на общо кандидатстване по европейски фондове датира от няколко години. Време, през което изградихме добро единодействие, което би могло да служи за пример и на други общини. В своята същност Програмата предлага на страните, на които им предстои да се присъединят към Европейския съюз, каквито са Македония и Сърбия, възможност да се участва в проекти със страни, вече членки на Евросъюза, каквато е България. По този начин се цели администрацията на бъдещите членки да научи различните практики по усвояването на европейски фондове. По този проект и в Крива Паланка, и в Дупница бяха направени инфраструктурни инвестиции, както и такива, свързани с мерки за популяризиране на историческото наследство, на занаятите, обмен на опит между специалисти, разменено гостуване на ученици и културни дейци“.

В разказа за Дупница и проекта „Културното наследство – мост към общо бъдеще“ се включва и заместник кмета на града - Красимир Георгиев.

The Deputy Mayor Krassimir Georgiev is talking about Dupnitsa and the project “Cultural Heritage - a Bridge to Common Future”.

„Град Дупница има сериозен туристически потенциал и богато историческо наследство. Не на последно място има и важно стратегическо положение, тъй като се намира само на около 50 километра от столицата на България - София, а също така в близост са две граници – тези с Република Македония и със Сърбия. Това дава сериозни възможности за развитието на туризма, които до този момент не са били оползотворени. Политика от последните години е този сектор на българската икономика да се развива и в Дупница. Проектът „Културното наследство – мост към общо бъдеще“ е един от първите в това направление“ – каза той.

“Dupnitsa has a solid tourist potential and a rich historical heritage. Its strategic location is very important too. Dupnitsa is situated only 50 kilometres from the capital Sofia and it is close to two borders – the Macedonian and the Serbian. These facts provide great opportunities for tourism which have not been fully used yet. The development of this sector of the Bulgarian economy in Dupnitsa is taken into consideration in the recent policy of the country. As Mr. Georgiev said, “ ‘Cultural Heritage - a Bridge to Common Future’ is among the first projects regarding this policy.”

“The project is one of the most significant ones in the Transborder Co-operation Program. Our co-op with Kriva Palanka in applying for European funds started a few years ago. We have succeeded in building a good relationship of unity which may very well be an example for other municipalities. Basically the Program offers mutual projects among countries as Macedonia and Serbia, which are not yet members of the European Union, and countries which are already EU members, or Bulgaria in this case. This way the administration of the future members will get to know the different practices in the process of European funds acquiring. This project includes investments in infrastructure and historical heritage, crafts popularization, exchange of experience, hosting of students and people working in the field of culture both from Kriva Palanka and Dupnitsa.”

В Дупница има изключително интересни обекти, които биха могли да станат предмет на силен исторически интерес. Един от тях е местността Червен бряг, където са открити няколко църкви, някои от които вероятно датират още от IX – X в. Комплексът се разработва в

момента, като по него текат сериозни археологически проучвания. В близките една-две години това може би ще бъде един от хитовете на българската археология. В непосредствена близост до града се намира и стара римска крепост.

Една от най-големите архитектурни забележителности на Дупница е „Ески джамия“. Не съществува точна датировка за изграждането ѝ, но изследването ѝ е започнало в началото на XVI в. В основите ѝ има вградени плочи с християнски символи, което предполага съществуването на християнски храм на това място. Някъде от Освобождението до края на 1922 г. джамията играе ролята на Окръжен затвор. След това тя се използва за Археологически музей. Към днешна дата в нея е разположена художествена експозиция на Общинската галерия. Обявена е за архитектурен паметник на културата и е регистрирана по проект „Красива България“. Околийската къща се намира в непосредствена близост до Джамията и Каменния мост. Също е обявена за паметник на културата. Изградена е през Възраждането, а през годините преди това е служила за Конак. Реставрирана е през 1982-1984 г. В нея се представя фонда от картини под формата на временни експозиции.

There are some very interesting sights in Dupnitsa with the characteristics of important historical landmarks. One of them is in the Cherven briag area where several churches from the 9th / 10th century were discovered and are now carefully being explored and studied by archaeologists. In about two years these rare finds may prove to be one of the biggest hits of Bulgarian archaeology. The old Roman fortress in the outskirts of Dupnitsa deserves mentioning too. „Eski Jamia“ is among the most significant historical landmarks. The exact date of its foundation is not known, but its study started in the beginning of the 16th century. The Christian symbols in the tiles of the foundation mean that there was a Christian temple at the same site. From the Liberation till 1922 the building houses the district jail. Then it becomes The Archeological Museum. Nowadays it is the home of the Municipal Gallery of Arts. The building is a monument of architecture and registered in the project „Beautiful Bulgaria“. „Okolijska House“ is near „Eski Jamia“ and The Stone Bridge and it is also a monument of culture. It used to be a „konak“ (police and administrative office in Ottoman times), which was rebuilt during the Renaissance. The building was renovated in 1982-1984 and is nowadays a centre for temporary exhibitions of the art foundation.

Друга голяма забележителност на град Дупница и настоящ символ на града е Часовниковата кула. Тя е построена през 1782 г. като бойна кула - има четири бойници за отбрана. Разположена е в западната част на Градската градина. Приспособена е за Часовникова кула някъде около последното десетилетие на XVIII в.

A famous landmark and a present-day symbol of Dupnitsa is the The Clock Tower. It was built in 1782 as a battle tower with four defence embrasures and it is situated in the west side of the Town Park. It became a clock tower in the last decade of the 18th century.

На територията на града има разположени и три църкви. Едната от тях е църквата „Свети Никола“ от майстор Миленко (Миленко Стефанов Велев), който по-късно строи и църквата на „Рилския манастир“. Църквата е трикорабна базилика с вътрешни куполи и масивен дърворезбен иконостас, който е художествен паметник на културата. Тя е изографисана от иконописци от Самоковската и Дебърската школи. Реставрирана е по проект „Красива България“. Храмът „Покров Богородичен“ датира от 1815 г. През 1927-1929 г. предната ѝ фасада е била изменена с въграждане на камбанария. В нейния двор се е помещавала Класарницата, старото

училище и направената през 1874 г. читалищна сграда. По-голяма част от постройките са били вкопани в земята. През XIX в. тя е била епископска църква. Интересна е и църквата „Свети Георги Победоносец“. Изграждането ѝ започва през 1888 г. от майстор Слави Джамбазки. Завършена и осветена е на 10 септември 1985 г. от Самоковския митрополит Доситей. На фасадата над главния вход е изографисан Свети Георги. На иконостаса са поставени 12 големи икони, които са изработени и донесени от Киев. Те са смятани за изключителна рядкост по своята величина.

There three churches in Dupnitsa. Milenko (Milenko Stefanov Velev) is the master-builder of "Saint Nikola" church. He later built the church of The Rila Monastery. "Saint Nikola" has three naves, inside domes and a solid wood-carved iconostasis, recognized as a monument of culture. The church is icon-painted by the artists of the Samokov and Debur schools. It was restored by the project "Beautiful Bulgaria". The church "Virgin Mary's Shroud" dates back to 1815. The facade was changed in 1927-1929 when a bell tower was built. The sexton's office, the school and the library from 1874, most of them underground, were situated in the church's yard. In the 19th century "Virgin Mary's Shroud" was an episcopal church. "Saint George the Victorious" is a very interesting temple, too. It was built by master Slava Dzhambaski and sanctified by Dositei, the metropolitan bishop of Samokov. Saint George is icon-painted above the main entrance. The iconostasis is adorned with twelve impressive, exceptionally valuable icons, all painted and brought from Kiev.

Изучаването на стари традиционни занаяти в град Дупница започва с четиридневен семинар. Всяка сутрин трите занаятчийки от България обучават децата от Крива Паланка в своите умения на теоретични занимания, илюстрирани с мултимедия и филмчета.

The art of making old traditional crafts starts with a four day seminar. Every morning three Bulgarian ladies, famous for their craftsmanship, teach theory to the students from Kriva Palanka by using multimedia and movies.

Какво изразяват маските, какви са елементите в носите от различните региони, как да „соживим“ лицето на кукла и да ѝ направим индивидуална физиономия, как красиви бижута могат да станат от всякакви материали – това бяха част от темите на семинара.

Some of the topics include: meaning of masks, elements of regional clothing, how to make a doll's face alive with individual features, and how to create beautiful jewellery from different materials.

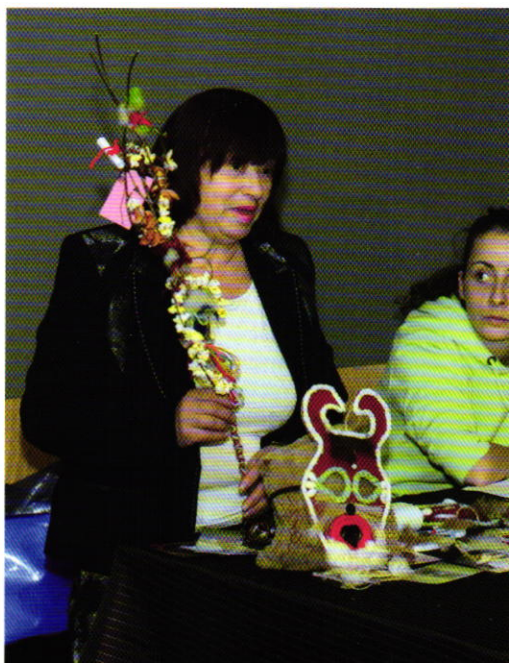
Еленка Славова показва на учениците част от изработените от нея кукерски маски. Обичаят, освен у нас, е разпространен и в Румъния, Молдова, Сърбия, Гърция и Македония. По нашите земи той води началото си от траките и се празнувал по време на дните на бога на веселието Дионис и посрещането на земеделска нова година, свързана с отми-

наването на зимата и настъпването на лятното плодородие.

Elenka Slavova is showing her kuker masks. This tradition is also popular in Romania, Moldova, Serbia, Greece and Macedonia. In Bulgaria it dates back to Thracian times, the celebration of Dionysus, the God of Merry Making, and the farmers' New Year which marked the end of winter and the arrival of the harvest-promising summer.

Кукерите, наричани още чауши, бабугери, станчинари, старци, или джамалари са български карнавални фигури — мъже, предрешени като зверове или типични персонажи - бабата, дядото, царят, бирникът, винаги са с маски на главите, често с чанове на пояса и с кожуси с козината навън.

Other words for kuker are chaush,, babuger, stanchinar, starec, jamalar. The kukers are Bulgarian carnival or popular folklore characters – men, disguised like beasts, grandmas, grandpas, the tsar, the tax-gatherer. They all wear masks, furry leather coats and loud bells (“chan”) on their belts.

По-стар обичай игрите се провеждат в периода между Месни и Сирни Заговезни в Източна България и между Коледа и Богоявление в Западна България. Кукерите танцуват по улиците, за да изплашат лошите сили и да пропъдят студа, а за плодородие и здраве извършват обредни действия като оране, сеитба и други.

Traditionally the celebrations take place in the days between the second Sunday before Lent and the first Sunday before Lent in the eastern regions and between Christmas and St.Jordan's Day in the western parts. The kukers dance on the streets to scare away the evil and the cold weather while showing traditional rituals like ploughing and sowing.

Носиите от различните краища на България имат специфични елементи.

The national costumes from different parts of Bulgaria have their own typical elements – embroideries, traditional hats, aprons and belt buckles.

Теодора Сърбинска обяснява, че куклите могат да служат за игра, за украса, за кулсен театър, за подарък на приятели. Не само децата, а и възрастните харесват различните видове кукли.

Teodora Surbinska is explaining that dolls can be toys, decorations, muppets and gifts for friends. Dolls are well liked by both kids and adults.

Кукла може да се направи от всичко – от плат или стари парцалчета, мека вата, прежда и цветни конци, гумена топка, дърво или хартия, шишарка, непотребни шишенца, разноцветни копчета, панделки, бродерии и дантели и всяко нещо, което хрумне на майстора. Важното е да има фантазия и много вложена в работата любов.

A piece of fabric, some old rags, soft batting, yarn, coloured threads, rubber balls, wood, paper, cones, useless little bottles, colourful buttons, ribbons, embroideries and lace – all of them can be used to make a doll. Just let your imagination free and do it with love.

Бижутата, които прави Бояна са от различни материали, но най-вече кожа и полимерна глина. Полимерната глина е синтетичен продукт, произведен на петрола. Тя се отличава от натуралната глина с лесната си обработка, многообразие на цветовете и голяма здравина след изпичане. Интересното при нея е, че дори не е необходимо наличие на специална пещ, а са достатъчни 30 минути в стандартна фурна на 110 градуса.

Boyana makes jewellery using various materials, mainly leather and polymeric clay. This synthetic clay is a petrol derivative product and compared to natural clay is easier to work with, it has lots of colours and is pretty hard after firing. You do not even need a special furnace. Thirty minutes in the oven at 110 degrees will do.

От полимерна глина могат да бъдат направени различни по размер и изработка бижута, миниатюри, ключодържатели, сувенири, кукли, пана, копчета. Бояна е избрала да работи с полимерна глина, защото тя предлага повече възможност за експериментиране и дава воля на въображението.

Polymeric clay is the material for smaller or bigger patterns of jewellery, figurines, keyholders, souvenirs, dolls, wall decorations, buttons. Boyana prefers polymeric clay because it motivates her to experiment and inspires her imagination.

Учениците от Македония са очаровани от уменията на своите преподавателки и тайните на занаятите, които им предават. И трите занаятчици са много популярни в своята област на занаятчийството и приложните изкуства.

The Macedonian students are fascinated by the skills of their teachers and the secrets of the crafts. All three craft teachers are very famous for their art and crafts achievements.

Еленка Славова е занаятчица, която от години изработва предмети, свързани с традиционния бит на българите. Приложното ѝ изкуство включва автентични битови облекла и кукерски сувенирни маски, цели кукерски облекла, талисмани и муски за здраве, накити за глава от различни краища, мъжки ризи с бродерия, калпаци, детски народни носии, опинци и цървули от свинска кожа, пъстри шевици, черги, китеници, кенарени ризи с дантела, сурвачки и др. В изработката им използва естествени материали или такива, близки до тях. Чрез работата си се стреми да съхрани и предаде на идните поколения уменията и знанията си, за да продължи традицията на народните занаяти. Еленка е взела участие в редица събори и фестивали: Международния фестивал на Маскарадните игри в гр.

Перник, Националния събор на българското народно творчество в Копривница, Международния панаир на народните занаяти в Етара, където получава грамота за принос в съхраняването и продължаването на традициите в народните занаяти, Панаира на занаятите в гр. Варна и др. Дори е обучавала група шотландци да изработват мартеници и кукерски маски и има издаден сертификат за "Немтрадиционни форми на туризъм".

Elenka Slavova has been working in the field of traditional Bulgarian craftsmanship for years. She is experienced in making national costumes, souvenir kuker masks and kuker attire, mascots and amulets for health, regional headwear, embroidered men's shirts and men's hats, folklore costumes for children, peasant footwear made of pig skin, needle-work, rag-carpets and tufted rugs, thin cotton shirts with lace trimming, sourvachki, etc. Elenka uses natural or close to natural materials. Her goal is to preserve and pass on her knowledge and skills to the future generations and to continue the traditions of the national craftsmanship. She has taken part in The International Masquerade Festival in Pernik, The National Fair of Bulgarian Craftsmanship in Koprivshtitsa, The International Craftsmanship Fair in Etara,

where she was given a honorary certificate for her contribution to keeping and continuing the traditions, The Crafts Fair in Varna, etc. Elenka has also taught the craft of making martenitsi and kuker masks to a group of Scottish learners and is a holder of the "Nontraditional kinds of tourism" certificate.

Еленка Славова изрази радостта си от интереса, който са проявили учениците от Крива Паланка, към запознаването и в последствие изработката на традиционни носии и кукерски маски. Тя призна, че е впечатлена от бързината и желанието, с

които са се справили. Според нея, са се справяли чудесно с учениците и техните учители от Крива Паланка и проектът е бил взаимно полезен.

Elenka Slavova was glad that the students from Kriva Palanka were very interested in learning how to make traditional costumes and kuker masks. She was impressed by their abilities and will to acquire as much as possible. She is convinced that the relationship with the students and the teachers from Kriva Palanka was excellent and the project was mutually beneficial.

Бояна Пешева е друга от занаятчиите, която обучава децата от Македония по време на семинара и уъркшопа. Тя е само на 19 години, но се занимава с изработването на накити от глина от близо три години. Учила е в математическа паралелка, но има силно влечение към приложните изкуства. Посещавала е уроци по рисуване, а в последствие е започнала да се занимава и с иконопис. От януари 2012 г. е член на Българската камара на занаятчиите. Бояна използва всяка възможност да упражнява своето хоби, превърнало се в занаят. Посещава събори

и изложби, на които показва творбите си. Бояна Пешева е наблегнала в занаята, който е избрала, на изработването на различни видове накити от глина. Първоначално е работила със сvehнеца глина, но по-късно е предпочела полимерната глина заради нейните предимства. Бояна има успехи и в други области на изкуството – тя е една от тримата младежи, участници в конкурс за есе и рисунка на тема „Европа - наш общ дом“, който посетиха Брюксел и Европарламента и е наградена заради участието си с нетрадиционно и новаторско пано, а освен

това е включена в книгата „Успешните деца на България - 2009“ на фондация „Димитър Бербатов“.

Boyana Pesheva is one of the craft teachers in the seminar and the workshop. She is only nineteen but she has been making ceramic jewellery for three years. In high school Boyana was in the math class, but she has always been deeply interested in applied arts. This is why she attended art classes and started icon-painting. In January 2012 Boyana became a member of the Bulgarian Chamber of Craftsmen. Her full-time dedication to a hobby has actually turned into a craft. Boyana's works are displayed at exhibitions and fairs. Her special pieces of jewellery were first made of natural clay. Later she showed preference to polymeric clay because of its better qualities. Boyana is talented in other fields too. She was one of the three participants in the essay-and-picture competition "Europe – our home" who visited the European Parliament and was given an award for her nontraditional and innovative wall decoration. Boyana is one of young people in "Successful Bulgarian children 2009", a book published by "Dimitar Berbatov" Foundation.

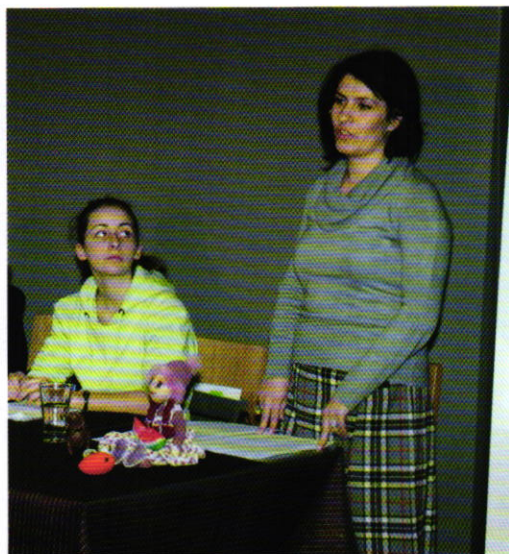
Бояна изрази своята благодарност за поканата за участие и каза, че е останала доволна от организацията и самата реализация на проекта. Според нея, учениците са били напълно ангажирани и вдъхновени от усвояването на различни умения, които по-късно са имали възможност да приложат в свои произведения.

Boyana Pesheva expressed her gratitude for being invited and for the successful organization and realization of the project. She believes that the students were truly involved and inspired by the acquisition of many different skills which were later applied in crafts of their own.

Теодора Сърбинска изработва арт кукли. Тя е самоук творец, но през миналата година прави първата си самостоятелна изложба и после още няколко, а чрез сайта ѝ в интернет уникалните ѝ кукли се радват на успех, както в България, така и в чужбина. Теодора признава, че черпи вдъхновението си от детското в себе си, от своя син и децата, с които работи. Започнала да прави ръчно изработени кукли още като дете, за да ги подарява на приятелките си. През годините започнала да усъвършенства технологиите си, да експериментира с нови материали, а всяко от произведенията ѝ има лична история. „Когато започвам да правя кукла, аз си представям какво тя би мислила в момента, какво би чувствала, така се ражда физиономията, лицето“ – казва тя. Теодора е посветила живота си на децата – и професионално работи като аниматор на детски партита. За нея общуването с малките носи винаги радост и удоволствие. Според нея, трябва да ги възпитаваме да

носят красивото и усета към естетиката в себе си и света. Освен своето изкуство, тя се опитва да предаде на децата и посланието за доброто.

Teodora Surbinska makes art dolls. She is self-taught and last year she had her own exhibition for the first time, followed by a few more. People in Bulgaria and abroad can admire her unique dolls through her website. Teodora is inspired by the child in her heart, by her son and the kids she teaches and makes dolls with. She started her craft when she was a little girl making dolls as gifts for her friends. Teodora has been experimenting with different materials and mastering her technologies by adding a personal touch to her creations. She says, "I imagine the doll's thoughts and feelings at the moment, and this is how her face and expression start to shape." Teodora has dedicated her life to the children. She works as a professional kids' parties entertainer. Communicating with kids amuses her and brings her joy. In her opinion children should be taught to be aware of and carry along the beautiful and the aesthetic values both in themselves and in the world. Her art goes with a special message of appreciating and doing good.

Теодора Сърбинска е останала с много добри спомени от проведената работилница с деца от Македония. Тя е изненадана колко добре са се справили учениците и как умело са направили кукли по свои модели.

Teodora Surbinska will keep the good memories of the workshop with the Macedonian students. She is amazed at their achievements and original designs of dolls.

В следобедните часове е време за практически занимания. Учениците се разделят на групи – едните ще правят кукли, другите – кукерски маски, третите – бижута.

Practice classes take place in the afternoon. Students work in groups making dolls, kuker masks, national costumes, sourvachki or jewellery.

Maskите трябва да имат основа - дървена конструкция или кожа. Разбира се, може и картон в по-съвременния вариант. Върху нея се наляпят разноцветни конци, парченца шарени платове, огледала, козина, маниста. Маската трябва да е грозна и страшна, за да изплашат злото. Най-старинни се считат маските представляващи вида на овен, козел и бик.

Mask designs are made on a layer of wood or leather. Modern techniques use cardboard. Colourful threads and little pieces of fabric, mirrors, fur and beads are glued to make a very scary mask to frighten and chase away the evil. The oldest designs resemble heads of rams, he-goats and bulls.

Голямо значение за символиката на маските имат и цветовете на украсата. И тук пре-

облагава червеният цвят - символ на плодovitостта, на обновяващата се природа, на слънцето и огъня; черният цвят олицетворява земята и нейната богиня майка, а белият е символ на водата и светлината.

Colours tell us a lot about the symbolism of the masks. Red is again the dominant colour – a symbol of fertility, of reborn nature, of sun and fire. Black symbolizes earth and earth's goddess mother, white stands for water and light.

Носиуме, които ще изработват децата, са характерни за областта – т.нар. Кюстендилска сая.

The children are making traditional regional clothing called "Kiustendil saya".

Сурвачките също се правят по определени правила. Те са символ на здраве и плодородие.

Making sourvachki needs special instructions. The decorated twigs symbolize health and fertility.

Куклите ще бъдат сшити от плат и напълнени с вата. Първо трябва да се направи шаблон и кройка, после всичко се шије и бродира на ръка. Кроенето никак не е лесно – трябва да се спазят пропорциите на човешкото тяло и куклата да изглежда съразмерна.

The dolls will be made of fabric and stuffed with batting. A pattern is designed, cut out, sewn and embroidered. Cutting out is hard in measuring and observing the right human body proportions in a doll.

Следват грехите на куклите. Лицата обаче се правят най-трудно – всяко трябва да има индивидуалност, а и физиономията е първото нещо, което грабва погледа. Усмивната или тъжна, куклата също изразява емоция и има излъчване, подобно на живите хора..

Clothes are next. Faces are the biggest challenge. They need individuality. Their expression is the first that catches your eye. Smiling or sad, a doll shows emotions and has an aura just like a real person.

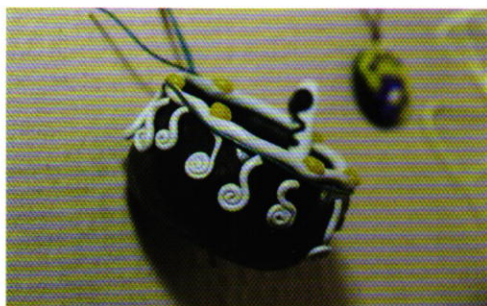

При бижутата от полимерна глина най-важни са цветовете. Може да се използва един цвят или пак няколко с наслаждане. Върху нея може да се рисуват различни шарки и фигури.

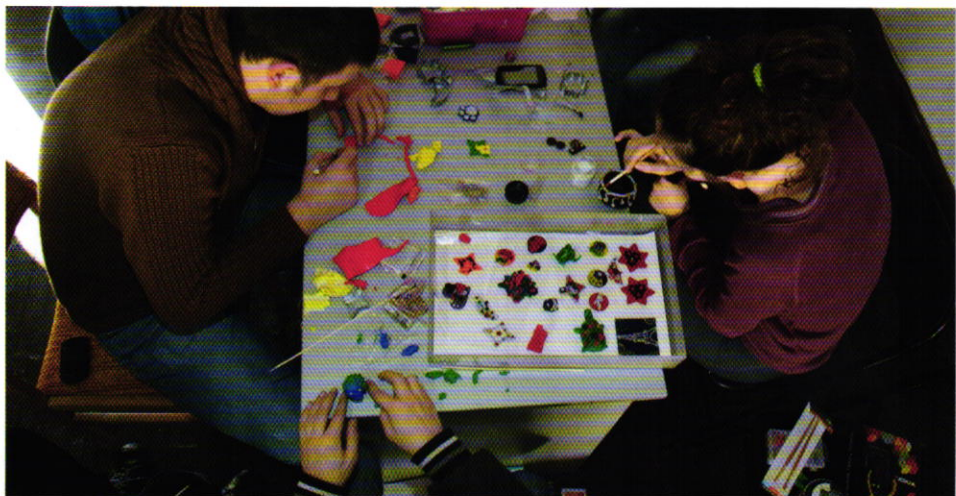
Colours are the most important element in polymeric clay jewellery: there could be one or more layered colours with patterns and drawings on top.

Първо се оформят основните елементи на бижутото – звездички, сърца, кръгове. Оцветяват се и после се изпичат. Накрая бижутата се сглобяват – с телчета, кожни ремъчета, лепило.

The basic elements – stars, hearts, rings – are made first. They are coloured, fired and assembled using wires, thin leather straps and glue.

Кукерските маски са готови

Кукерите са стара българска традиция. Маскирани като страшни чудовища те гонят злите сили, лошите магии, проклятията и демоните и едновременно с това привличат здраве, късмет, плодородие, изобилие, богатство и успехи. През останалото време от годината страшните маски и костюмите към тях се прибират грижливо и са пазят до следващата година. Най-често те се съхраняват на тавана, защото от там те най-добре пазят цялата къща. За да бъдат предпазени от зло и дарени с тези добродетели и други хора и къщи се изработват сувенирните кукерски маски. Те се правят със същите ритуали и от същите естествени материали като другите, но са предназначени за закачване на стената.

The kuker masks are ready

The kuker tradition is very old. Spooky monsters chase away evil spirits, black magic, omen and demons and bring health, good luck, fertility, abundance and success. The scary masks and costumes are carefully kept till next year. Their place is usually in the attic – the best place to protect the whole house. Some people make souvenir masks for the same purpose - to chase the evil and to bring good. Following tradition, the materials are also natural. The souvenir masks are used as wall decorations.

Изработката на маските, макар и сувенирни, трябва да включва задължителните и пожелателни елементи. Всяка една трябва да бъде страшна, и когато злите сили я видят, да се уплашат и да избягат от дома или човека. Много е важно по време на изработването майсторът да е здрав, в добро настроение и с позитивно мислене, защото неговата енергия „съживява“ това, което прави, и ако е положителна, то направеното ще носи щастие, късмет и добро.

All masks, including souvenir masks, must have wishful elements. First of all they must be really fearful to frighten and make the evil spirits go away from the house or the person. The craftsmen have to be healthy and in good, positive mood. Their energy makes the creations alive and if it is good, the mask will bring you happiness, luck and prosperity.

За предпочитане е маските да се изработят от естествени материали: дърво, кожа, пера, конци, прежди. Част от основните елементи на кукерските маски са зъби, роза, червен цвят, кожа от овца, коза, мечка, вълк или други животни, пискюли, пайети, огледалца, части или цели черепи от рогати животни - овен, козел, срндак, елен, зъвнци и хлопки.. В Югозападна България кукерски маски се правят и от крапунци.

Best mask materials are natural - wood, leather, feathers, threads and yarn. Other basic elements are teeth, horns, red fabric, animal (sheep, goat, bear, wolf, etc.) skins, sequins, little mirrors, pieces or whole skulls of horned cattle like rams, he-goats, deer, stags and all kinds of bells and rattles. Gourds are also used for making masks in the southwest of the country.

Сурвачките са свързани пак с дребен български обичай, запазен през вековете, който се извършва в първите часове на Новата година и има за цел да измоли тя да е по-добра и успешна, с повече здраве, любов и благополучие. Важна роля в ритуала е отредена на сурвакницата. Тя задължително е от дрянено клонче, защото се вярва в магическата сила на дървото - символ на здраве и дълголетие. Дрянът живее най-дълго и е много яко и устойчиво растение. Пъпките му са олицетворение на младостта и жизнеността, защото цъфват най-рано, а плодовете - на мъдростта, защото му узряват най-късно. Кората и листата са служили за обработка на кожа и за боядисване на тъкани. Плодовете - дренките, са полезна храна с приятен вкус и аромат и са използвани и в народната медицина.

Survachki are part of an old Bulgarian ritual taking place in the first hours of the New Year. It is believed that they bring you a better and more prosperous year, health, love and well-being. They are decorated cornel-tree twigs coming from old belief that this tree is a symbol of health and longevity. Cornel-trees live long, they are strong and tough. Their buds are first to blossom out and are symbols of youth and vitality. Their fruit represents wisdom since it is the last to ripen. The bark and the leaves were used for animal skin treatment and dying. The fruit, called "drenki", is healthy, tasting and

smelling nice and popular in making natural remedies.

Удрянето с жилавата дрянова пръчка трябва да прехвърли върху човека издръжливостта, здравината и силата на оцеляване на дряна. Според етнографите, това е т. нар. контактна магия, която се съчетава и с вербалната - изричането на благопожелания от сурвакарите."

Gently striking with the tough twig is supposed to make people as strong, hardy and resilient as the cornel-tree. Ethnographers believe that this is the so called contact magic that goes hand in hand with the verbal well-wishing of the survakari.

Първоначално дрянвата пръчка не била украсявана, трябвало само да се избира такава с най-много пъпки. Правели се два кръга единият по-малък, другият по-голям, за да заприлича на буквата "Ф". С времето украсата ставала все по-богата, като всеки елемент имал своето значение. Червените вълнени конци били символ на здравето и против уроку, счита се, че вълната гони и

болестите. Сушените плодове и червени чушки са наричани за плодородие. В някои краища на върха на сурвакницата се поставя ябълка - библейски символ на плоденето и множенето. Чесънят гони злите сили и дяволите, а закичените стари монети са символ на материалното благополучие. Нанизи от пуканки, царевича или други семена се слагали с пожелание за изобилие и белегет на нивите. Разбира се, сега сурвачките се правят и с по-модерна украса - мъниста, дървени топчета, панделки, или дори оцветени с боички макарони. Според някои поверия преди гизнето на сурвачката, тя трябва да престои една нощ пред вратата или под прозореца на дома, за да бъдат прогонени всички зли сили и беги от къщата.

At the beginning the twigs were not decorated and were chosen by the number of their buds – the more, the better. Two circles were joined in the shape of the letter “Ф”. With time the decoration grew richer and richer with every element having its own symbolic meaning. Red woollen threads were added to send away bad omen and bring health. Wool is believed to chase away illnesses. Dry fruit and red peppers bring rich harvest. In some regions the apple on the top is a biblical symbol of fertility and reproducing. Garlic is the enemy of evil spirits and devils, old coins are symbols of material prosperity. Strings of popcorn, corn or other seeds make the wish for an abundant crop come true. Today’s survachki have modern decorations like beads, wooden balls, ribbons and coloured macaroni. Following some superstitions of keeping away all trouble from the house, the survachki are left in front of the door or under the window the night before the decoration takes place.

Кюстендилската сая се състои от бяла (екрю) сая с бродерия и сърма, дълга бяла памучна риза с дантела на ръкавите и полата, бродирана престилка и пояс, обшит с гайтан. Саята се изработва от вълнен плат с богата бродерия на пазвата и ръкавите. Саята е разпространена в кюстендилско, радомирско, босилеградско и района на Крива Паланка.

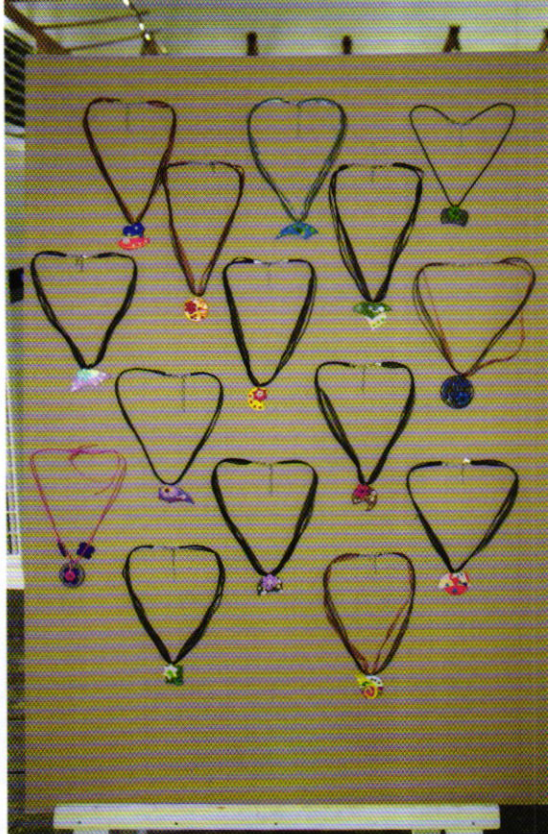
Kiustendil saya is a combination of white (ecru) saya with embroidery and gold-threading, a long

white cotton undershirt with lace trimming on the sleeves and the on the skirt, an embroidered apron and a braided belt. The saya is made of woollen material. The embroidery on the bosom and on the sleeves is very rich. This dress is very popular in the regions of Kiustendil, Radomir, Bosilegrad and Kriva Palanka.

Бижулата, направени от деца, са в ярки цветове и минималистични форми, подходящи за носене от техни връстници.

The jewellery made by the students has bright colours and minimalist shapes, appropriate for young people of their age. Lots of imagination and joy are woven into the spiral on a thin string, the hanging earrings, the hearts, the flowers and the patterns of all kinds.

Изработката на една кукла може да продължи от няколко дни до няколко седмици, зависи от големината и сложността ѝ. Куклите се правят предимно от плат и текстилни материали, но може да се използва всичко – примерно рециклирани отпадъци, шишета от кетчуп и всякакви непотребни на пръв поглед предмети, стига да използваме въображението си.

The dolls have already got their own names.

Making a doll can take a few days or several weeks depending on size and design. The most popular materials are different kinds of fabric, but also recycled stuff, ketchup bottles and other “unnecessary” objects which need the artist’s imagination.

Всяка кукла има своя физиономия и дори получава собствено име.

Технологията, по която са правени куклите, позволява те да се ползват и в театър, защото повечето от тях са много подвижни - с гъвкави крачета и ръчички.

„Деца не унищожават моите кукли, може би защото те възпитават една друга естетика и ги карат да пазят красивите вещи“, обобщава Теодора Сърбинска.

Every doll has its own face and even a name.

Their limbs are flexible and they can be used as muppets, too. Teodora Surbinska says, “The kids take good care of my dolls and this is probably related to the dolls’ special aesthetic influence teaching them respect towards objects of beauty.”

На 18-ти януари официално беше откритата изложбата „Възраждане на занаятите“. Сурвачки, кукерски маски, накити, носии и кукли, изработени от сръчните ръце на децата от Македония, озряха „Околийската къща“. Да ги видят дойдоха гости от Крива Паланка, както и много културни дейци от Дупница.

The “Crafts Revival” opening was on January 18th. “Okolijska House” was lit up by survachki, kuker masks, jewellery, national costumes and dolls, all made by the skillful Macedonian children. The exhibition was visited by guests from Kriva Palanka and many cultural representatives from Dupnitsa.

На официалното откриване присъстваха кметът на Крива Паланка г-н Арсенчо Алексовски и заместник-кметовете на община Дупница - г-н Красимир Георгиев и г-н Крум Милев.

Kriva Palanka's Mayor Mr Arsencho Aleksovski and Dupnitsa's Deputy Mayors Mr. Krassimir Georgiev and Mr. Krum Milev were present at the official opening.

„Развам се, че успяхме да реализираме този проект с нашите приятели от Крива паланка, въпреки многото трудности. Двете общини си партнираме отлично и след като приключим с приятната част на тази изложба, ще имаме работна среща, за да обсъдим следващите ни стъпки за партньорство“. С тези думи заместник-кметът на Дупница Красимир Георгиев откри изложбата в Околийската къща.

Mr. Krassimir Georgiev, Dupnitsa's Deputy Mayor opened the exhibition in "Okolijska House" with the following words: "I am glad that despite the challenges we managed to successfully finish this mutual project with our friends from Kriva Palanka. An excellent partnership was established between the two municipalities. Now we are going to have good time and enjoy the exhibition, and after that we will have a business meeting to discuss our further steps together."

„За нас е чест и удоволствие да бъдем тук и да отбележим отличния резултат на този пореден наш проект. Ще продължим и в бъдеще да работим тясно с общини от България“, заяви пак кметът на Община Крива Паланка Арсенчо Алексовски.

Kriva Palanka's Mayor Mr. Arsencho Alekovski said: "We are honoured and pleased to witness the excellent result of our mutual project, which is one of many. We will continue working in a close partnership with the Bulgarian municipalities.

Гостите разглеждат изложбата, възхитени от уменията на учениците и техните преподаватели, участвали в работилницата.

The guests are amazed at the achievements of the students and the teachers who took part in the workshop.

Снимки за спомен от събитието. Всички участници са усмихнати и пълни с прекрасни спомени.

Some pictures to remember the event. All participants are smiling and happy with lovely memories in their hearts.

